

QUÈ CALDRIA ACREDITAR, EL PROGRAMA O LA INSTITUCIÓ?

L'escenari per a l'assegurament de la qualitat a Europa canvia constantment. Els països proven amb un sistema d'avaluació o d'acreditació durant uns anys i aleshores el canvien per un altre. Les agències van i vénen i, de tant en tant, una força externa potent, com ara l'ENQA, amb l'informe *Estàndards i directrius per a l'assegurament de la qualitat en l'Espai europeu d'educació superior*, fa que es replantegin o s'avaluin de nou els procediments actuals.

Malgrat l'escena canviant, pràcticament totes les agències d'assegurament de la qualitat se centren o bé en el programa o bé en l'àmbit institucional i, algunes, en ambdues coses. Les raons per triar l'una o l'altra poden ser complexes, però solen reflectir la història de les relacions entre els ministeris d'Educació i les institucions d'ensenyament superior. Als països on les universitats gaudeixen de major autonomia, els ministeris normalment fan servir l'acreditació dels programes com a manera de dur a terme una supervisió general o un control residual del contingut dels cursos. En altres llocs, l'autonomia de les institucions es considera un senyal de major confiança pública en les institucions d'ensenyament superior, i l'objecte de l'assegurament extern de la qualitat és la manera que tenen les institucions de gestionar la seva autonomia.

Tots dos plantejaments tenen avantatges i inconvenients. L'acreditació del programa pot assegurar que hi hagi una supervisió externa i independent del programa mateix i això és, lògicament, el que els estudiants solen demanar. Als estudiants, allò que els interessa és el programa que estan realitzant. Per a ells, la gestió acadèmica de la universitat no és tan important com la manera en què s'ensenyen els programes o en què es presenten i s'avaluen els estudis. Per al ministeri, aquest sistema garanteix que hi hagi certa coherència entre l'ensenyament superior impartit en totes les institucions en cadascuna de les matèries.

L'acreditació del programa, però, també pot tenir conseqüències negatives si no es dissenya i es duu a terme amb cura. La necessitat d'assolir criteris imposats externament pot fer desaparèixer o minvar el sentit de responsabilitat individual i col·lectiva entre el personal acadèmic a l'hora de dissenyar i de gestionar els programes. Pot limitar i fins i tot reprimir la innovació, i la summa importància d'assolir els requisits i els criteris dels avaluadors externs pot conduir a una regressió cap a una actitud conformista que afavoreixi la seguretat però també la mediocritat davant la imaginació i el risc. Potser més preocupant per a les agències d'assegurament i acreditació de la qualitat és que el procés és intensiu, car, pesat i sovint intrusiu. Cal tenir presents aquestes dificultats i, sempre que sigui possible, s'han de prevenir.

Pel que fa a l'acreditació de la institució, els pros i contres són semblants. Els punts forts d'aquest sistema són que reconeix la responsabilitat de la institució en totes les activitats que ofereix en nom seu, i que accepta que la qualitat només es pot garantir on rau la responsabilitat; permet un grau més alt de llibertat per innovar; promou la diversitat i les possibilitats per als estudiants; valora (i assumeix) l'existència d'una cultura de qualitat interna madura, i sol ser un sistema menys intensiu, intrusiu i car que el d'avaluació o acreditació del programa.

Com a inconvenient, es pot objectar que l'acreditació de la institució no se centra en allò que s'ensenya o es proporciona als estudiants. És inevitablement un sistema menys exhaustiu, ha de centrar-se en els processos de gestió i administració, i la informació que proporciona és, inevitablement, menys «granular» que la que s'obté amb la revisió dels programes individuals. Què triem, doncs, per a l'acreditació o garantia externa de la qualitat, el programa o la institució? La resposta hauria de basar-se en primer lloc en la finalitat de l'acció. Un sistema (o institució) d'educació superior jove o que tot just acaba de guanyar autonomia institucional, potser necessita la revisió minuciosa que proporciona l'acreditació del programa. El nivell de l'assegurament de la qualitat del programa serà alt, però potser a costa d'un preu també alt. D'altra banda, davant d'institucions o sistemes veterans, amb una tradició consolidada d'autonomia i confiança, potser cal centrar-se en la manera en què gestionen els estàndards i la qualitat propis.

Si ens fixem en Europa, l'acreditació del programa continua sent l'opció més freqüent per a l'assegurament de la qualitat, tot i que hi ha indicis clars que es comença a donar pas a l'opció basada en la institució. Alemanya i els Països Baixos són dos dels països que comencen a implementar l'acreditació institucional al costat de l'acreditació del programa, i n'hi ha d'altres que fa anys que segueixen aquesta tendència. L'estudi recent de l'ENQA sobre els processos de les agències proporcionarà un informe interessant sobre els avenços dels últims anys en aquest àmbit.

Potser aviat serem capaços de percebre una «història natural» de l'assegurament de l'acreditació i de la qualitat, i de mostrar un procés de maduració orgànic que vagi del programa a la institució, del control directe a la confiança merescuda, de l'estandardització a la diversitat i de la dependència a la confiança en la pròpia institució. I potser aquest és el viatge que ja hem començat, o hauriem d'haver començat, a fer.

PETER WILLIAMS
President de l'ENQA

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de Catalunya

AVALUACIÓ INSTITUCIONAL I AVALUACIÓ DE PROGRAMES

Si tenim en compte que, en el marc de referència de l'Espai europeu d'educació superior (EEES), un dels principis bàsics de l'assegurament de la qualitat és "l'interès dels estudiants, dels ocupadors i de la societat en general en una educació superior de bona qualitat" i que l'educació és el resultat directe dels programes o plans d'estudis, sembla que la missió principal d'una agència de qualitat universitària hauria de ser l'avaluació i l'acreditació d'aquests programes.

Si la formació és bona, tot va bé: *all's well that ends well*. I, en efecte, quan observem processos d'acreditació solvents i amb una llarga experiència (en aquest exemple, de 75 anys), com ara els que desenvolupa ABET als EUA, ens trobem amb el fet que la seva missió és l'acreditació de programes d'enginyeria. Però, quan examinem els detalls d'aquesta acreditació, trobem que entre els nou criteris bàsics (objectius educatius, resultats de la formació, estructura del currículum...) també figuren el professorat, les instal·lacions i la gestió directiva, elements que formarien part així mateix del que entenem per una avaluació institucional. El mateix succeeix, ja més a prop, amb el procés de verificació de les titulacions universitàries oficials (RD 1393/2007); també s'hi inclouen el personal acadèmic, els recursos materials i serveis i el sistema de garantia de qualitat.

La mateixa LOU diu que "les universitats sotmetran a avaluació i seguiment el desenvolupament efectiu dels ensenyaments oficials, i també el procediment per acreditar-los", però no fa referència en cap moment a l'avaluació o les avaluacions institucionals; potser perquè el legislador confia que la tradicional regulació prèvia detallada (per exemple, de selecció del professorat funcionari) garanteix la qualitat institucional. Hipòtesi difícil de casar amb el concepte d'acreditació!

D'altra banda, no seria imaginable una avaluació d'un centre (escola o facultat) que ignorés els seus programes formatius. De manera que totes dues avaluacions (institucionals i de programes) no tan sols s'encavalquen, sinó que qualsevol d'elles adequadament realitzada fa innecessària l'altra.

Però les coses no són tan simples. Tornant al punt de partida, un altre dels principis bàsics de l'assegurament de la qualitat en l'EEES és "la importància central de l'autonomia universitària i de les grans responsabilitats que comporta" juntament amb el reconeixement que "la responsabilitat primària de l'assegurament de la qualitat en l'educació superior recau en les mateixes institucions, i això és la base de l'exigibilitat real del sistema acadèmic en el marc de la qualitat". Si passem per alt el detall

que en les nostres circumstàncies la tan pregonada autonomia universitària està sufocada pel marc regulador, aquest principi hauria de posar en primer pla l'avaluació institucional.

De moment, en l'àmbit normatiu de l'Estat espanyol, tant pel que fa a lleis del Govern central com dels autonòmics, estem en plena febre de l'avaluació de programes i, més concretament, en l'etapa de l'avaluació ex ante o verificació de titulacions oficials prèvia a la seva autorització, una qüestió d'una importància capital tant per a l'Administració que els finança com per a les universitats que els despleguen; però, realment, d'una importància relativa pel que fa a la qualitat real de l'ensenyament, que s'hauria de contrastar en els procediments de seguiment i d'acreditació posteriors. Al cap i a la fi, una proposta és una promesa, i fins i tot les promeses més sinceres amb freqüència naufraguen en els esculls de la vida quotidiana.

AQU Catalunya té una llarga experiència tant pel que fa a avaluació institucional com de programes. En el moment present pensem que la verificació de programes conduents a titulacions oficials suposarà, una vegada superat algun "detall" que concerneix la Conferència General de Política Universitària i/o el Govern de l'Estat, una activitat principal dins el nostre pla d'activitats per a l'any 2008. Però, alhora, les conclusions del procés d'avaluació externa de l'Agència dut a terme l'estiu passat ens recomanen reforçar les avaluacions institucionals cícliques, activitat que s'hauria de recollir adequadament en el pla estratègic que, en col·laboració amb l'Administració i les universitats, començarem a redactar de manera immediata. Llàstima que no se'ns hagi permès de participar en les avaluacions institucionals que les universitats han fet (o estan fent) sota la coordinació de l'EUA!

JAVIER BARÁ TEMES
Director d'AQU Catalunya

AQU NOTÍCIES

ARTICLES

MÉS A WWW.AQUCATALUNYA.CAT

[29/02/2008]

AQU CATALUNYA PROPOSA LA REFLEXIÓ PER A LA IMPLANTACIÓ D'UN PORTAL COMÚ DE GRADUATS DEL SISTEMA UNIVERSITARI CATALÀ

Amb l'objectiu de millorar significativament la informació disponible sobre la seva transició al mercat laboral.

[19/02/2008]

TALLER DE L'ENQA SOBRE EL PAPER DELS EXPERTS EN L'AVALUACIÓ DE LA QUALITAT

Organitzat per l'associació europea d'agències i l'agència noruega NOKUT, ha comptat amb la participació d'**AQU Catalunya**.

[14/02/2008]

S'ESTABLEIX EL PERFIL DELS AVALUADORS DEL PROGRAMA AUDIT

Les comissions d'avaluació del disseny dels sistemes de garantia interna de qualitat inclouran experts acadèmics i no acadèmics i personal tècnic de l'Agència.

[06/02/2008]

AQU CATALUNYA PARTICIPA AL PROJECTE EUROPEU QAHECA

Impulsat per l'EUA, té per objectiu la millora dels processos d'avaluació de la qualitat de l'ensenyament i l'aprenentatge.

[30/01/2008]

COMENÇA LA 3A EDICIÓ DE L'ESTUDI D'INSERCIÓ LABORAL DELS GRADUATS DEL SISTEMA UNIVERSITARI CATALÀ

AQU Catalunya duu a terme aquest estudi que té com a objectiu principal el seguiment de la inserció dels graduats del curs 2003-2004.

[24/01/2008]

EL GOVERN PRESENTA UN CONFLICTE POSITIU DE COMPETÈNCIA A L'ESTAT PER DEFENSAR LES FUNCIONS D'AQU CATALUNYA

Considera imprescindible que es pugui liderar el procés d'adaptació dels ensenyaments universitaris a l'EEES des de Catalunya.

[18/01/2008]

RESULTATS DE LA SEGONA CONVOCATÒRIA DE 2007 D'AVALUACIÓ DE L'ACTIVITAT INVESTIGADORA DEL PDI FUNCIONARI

El DOGC publica l'edicta mitjançant el qual es notifica a les persones que es van presentar a aquesta convocatòria que les comissions específiques de la CAR han resolt les avaluacions.

[16/01/2008]

AQU CATALUNYA CERTIFICA ELS MANUALS D'AVALUACIÓ DOCENT DE LES UNIVERSITATS CATALANES

Aquests nous manuals substitueixen els manuals certificats el 2003 i s'han d'aplicar per a l'avaluació dels mèrits docents meritats fins al 31 de desembre de 2007.

[07/01/2008]

ES PUBLICA LA GUIA D'AVALUACIÓ DEL DISSENY DELS SISTEMES DE GARANTIA INTERNA DE QUALITAT DE LA FORMACIÓ UNIVERSITÀRIA

En el marc del programa AUDIT, aquest document explica el procés d'avaluació del disseny de sistemes de garantia interna de la qualitat de la formació universitària.

[01/01/2008]

S'ESTABLEIXEN ELS TERMINIS DE LES CONVOCATÒRIES PER A L'EMISSIÓ D'INFORMES PREVIS A LA CONTRACTACIÓ DE PROFESSORAT LECTOR CORRESPONENTS A L'ANY 2008

El primer període de presentació de sol·licituds s'obrirà del 28 de gener al 8 de febrer.

AQU NOTÍCIES

ARTICLES

MÉS A WWW.AQUCATALUNYA.CAT

EL LLOC DE L'AVALUACIÓ INSTITUCIONAL EN L'AVALUACIÓ DE L'ENSENYAMENT SUPERIOR I DE LA RECERCA

JEAN-FRANÇOIS DHAINAUT

President de l'Agència d'Avaluació de la Recerca i l'Ensenyament Superior (AERES)

Els últims dos anys, les relacions entre l'Estat francès i els centres d'ensenyament superior i de recerca han experimentat una evolució destacada, que s'ha traduït en dues lleis aprovades recentment. En primer lloc, la llei marc per a la recerca de 18 d'abril de 2006 reforça el guiatge de la recerca a escala nacional i crea nous dispositius per definir les prioritats estratègiques i per finançar els projectes. En segon lloc, la llei de 7 d'agost de 2007, relativa a les llibertats i responsabilitats de les universitats, augmenta els marges d'autonomia dels centres i en millora la capacitat de direcció i gestió. Aquesta última llei reafirma la posició destacada dels contractes plurianuals en el finançament dels centres i el reforçament de l'avaluació. [...]

L'avaluació institucional o l'avaluació de l'exercici de l'autonomia

L'objectiu de l'avaluació institucional, tal com la concep l'AERES, és emetre un judici sobre la capacitat d'una institució de governar-se i, per tant, de fixar-se objectius, d'aconseguir els mitjans per assolir-los i de mesurar-ne els resultats. També es tracta d'observar de quina manera la institució organitza la presa de decisions en un sistema complex i més o menys descentralitzat (en facultats o unitats de formació i recerca [UFR], departaments, escoles o instituts interns...). Es tracta principalment d'examinar com la universitat se serveix dels seus marges d'autonomia per definir i posar en pràctica les seves estratègies en matèria de govern, d'oferta formativa, de recerca, de valoració de la recerca, de relacions exteriors i internacionals, de la vida estudiantil i de la gestió.

El valor afegit de l'AERES en l'avaluació de la qualitat i la coherència del sistema consisteix a integrar en una mateixa agència els diversos camps d'avaluació, abans confiats a diferents estructures. L'AERES s'encarrega d'avaluar els centres d'ensenyament superior i els organismes de recerca. També té competències per avaluar les activitats de recerca i els programes (licenciatures, màsters universitaris, doctorats) i per validar els procediments d'avaluació del cos docent que es duen a terme en els centres. Aquesta organització hauria de permetre basar l'avaluació institucional en anàlisis detallades de l'oferta formativa i de les activitats de recerca. [...]

[+]

L'AVALUACIÓ DELS PROGRAMES OFICIALS DE POSTGRAU (PER IMPARTIR EL CURS 2008-2009)

ESTHER HUERTAS HIDALGO

Gestora de projectes d'AQU Catalunya

[...] **AQU Catalunya** ha utilitzat la mateixa eina metodològica dissenyada per a processos anteriors, amb petites modificacions, per fer l'avaluació corresponent a l'avaluació de la qualitat de les propostes. Cal recordar que aquesta metodologia ha tingut en compte els estàndards europeus d'assegurament de la qualitat, els estàndards d'acreditació de les titulacions aprovats per la Comissió d'Avaluació de la Qualitat (CAQ) en el marc del Pla pilot d'adaptació de les titulacions a l'Espai europeu d'educació superior (EEES), els criteris comuns establerts per la REACU (xarxa d'agències de qualitat de l'Estat) i també el que fixa el Reial decret 1393/2007.

Una de les novetats que s'ha incorporat enguany en el procés d'avaluació ha estat la inclusió d'un nombre més gran d'experts de fora de Catalunya. el percentatge d'avaluadors que han participat en aquest procés i que treballen en institucions de fora de Catalunya ha estat del 65% aproximadament. D'altra banda, si s'analitza la distribució dels avaluadors segons l'àmbit de coneixement (Humanitats, Ciències Socials, Ciències Experimentals, Ciències de la Salut i Tecnologia) i la seva procedència, s'observa que un mínim del 50% dels membres del comitè pertanyien a una institució externa al sistema català. Cal destacar el cas concret de Ciències Socials, on el percentatge d'experts de fora de Catalunya ha estat superior al 70%.

Enguany **AQU Catalunya** ha avaluat 79 propostes de màster, que es distribueixen per universitats tal com es presenta a la taula 3. Cal destacar que més del 50% de les propostes presentades han correspost a dues universitats: la Universitat de Barcelona (26 propostes) i la Universitat Autònoma de Barcelona (20 propostes). L'àmbit que ha presentat un nombre més elevat de propostes de màster ha estat Ciències Socials, amb 30 propostes, que suposen el 38% del total. La resta d'àmbits de coneixement presenten una distribució homogènia, ja que han lliurat entre 15 (Humanitats) i 11 (Ciències de la Salut i Tecnologia) propostes de màster. Addicionalment, s'ha preparat una taula resum que incorpora els resultats, desglossats per àmbit i universitat, corresponents al procés d'avaluació de les noves propostes de màster.

La quantitat de propostes valorades desfavorablement ha estat d'11 (el 13,9% del total de propostes presentades). Les debilitats que s'han detectat en un nombre més gran de propostes valorades desfavorablement són les que es relacionen amb el perfil de formació, amb l'interès i la rellevància científicoprofessional de la proposta, amb el perfil i els criteris d'accés al programa de formació i amb el professorat. Algunes vegades també s'han detectat febleses en aspectes relacionats amb la metodologia d'avaluació per determinar l'aprenentatge dels estudiants i en l'orientació de la proposta.

[+]